

УДК 378.147:[37.016:811.1]
DOI <https://doi.org/10.32782/modernph-2026.5.27>

МІЖМОВНА ІНТЕГРАЦІЯ У ВИКЛАДАННІ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ: РОЛЬ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА НІМЕЦЬКОЇ МОВ У ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ АГРОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Лемешенко-Лагода Вікторія Володимирівна,

доктор філософії,

доцент кафедри «Іноземні мови»

Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

ORCID ID: 0000-0002-1080-5510

Кривонос Ірина Анатоліївна,

старший викладач кафедри «Іноземні мови»

Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

ORCID ID: 0000-0001-7079-5150

Статтю присвячено аналізу міжмовної інтеграції (англійська, німецька мови) у процесі викладання латинської мови здобувачам освіти агрономічних спеціальностей. У Таврійському державному агротехнологічному університеті імені Дмитра Моторного латинська мова вивчається студентами спеціальності НІ Агрономія протягом одного семестру першого року навчання. З огляду на те, що латинська мова є джерелом значної частини термінологічної лексики природничих і аграрних наук, її опанування потребує залучення сучасних підходів, які враховують попередню мовну підготовку здобувачів вищої освіти. Саме тому викладачі вважають за доцільне використовувати міжмовні зв'язки з іноземними мовами, зокрема англійською та німецькою, що вивчалися на попередніх етапах здобуття освіти.

Таким чином, у статті обґрунтовано доцільність використання англійської та німецької мов як додаткових інструментів для формування іншомовної професійної компетентності, зокрема термінологічної, та розвитку навичок міжмовної кореляції.

У межах дослідження значну увагу було приділено формуванню фонетичних, лексичних, граматичних та синтаксичних навичок. Додатково на заняттях увага студентів зверталась на запозичення з латинської мови, наявні в англійській та німецькій мовах. Наприкінці вивчення курсу дисципліни «Латинська мова» здобувачам освіти було запропоновано пройти анкетування з метою визначення доцільності використання цього підходу.

Результати проведеного дослідження показали, що здобувачам, які на попередніх етапах здобуття освіти вивчали англійську мову, було легше опанувати професійну термінологію, тоді як здобувачам освіти, які вивчали німецьку мову, вдалось швидше зрозуміти синтаксичні зв'язки та граматичні категорії латинської мови. Водночас усі здобувачі відзначили, що знання іноземних мов, англійської та(або) німецької, полегшили сприйняття латинської мови та сприяли підвищенню мотивації до її вивчення.

Ключові слова: латинська мова, англійська мова, німецька мова, мовна інтеграція, міжмовні зв'язки, мовна підготовка здобувачів агрономічних спеціальностей.

Lemeshchenko-Lagoda Viktoriia, Kryvonos Iryna. Interlingual integration in the teaching of Latin: the role of English and German in the training of Agronomy students

The study analyses interlingual integration (English and German) in the process of teaching Latin to students specialising in agronomy. At Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University, Latin is studied by students of speciality НІ Agronomy during one academic term of their first year of study. Given that Latin is the source of a significant part of the terminological vocabulary of natural and agricultural sciences, its mastery requires the use of modern approaches that take into account the previous language training of higher education students. That is why teachers consider it appropriate to use interlingual connections with foreign languages, in particular English and German, which were studied at previous stages of education.

© Лемешенко-Лагода В. В., Кривонос І. А., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Thus, the study substantiates the expediency of using English and German as additional tools for developing foreign language professional competence, particularly terminological competence, and interlingual correlation skills.

The study focused on developing phonetic, lexical, grammatical and syntactic skills. In particular, the students' attention was drawn to borrowings from Latin in English and German. At the end of the Latin language course, students were asked to complete a questionnaire to determine the effectiveness of this approach.

The results of the study showed that students who had studied English in previous stages of their education found it easier to master professional terminology, while students who had studied German were able to understand the syntactic relationships and grammatical categories of Latin more quickly. At the same time, all applicants noted that knowledge of foreign languages, English and/or German, facilitated the perception of Latin and contributed to increased motivation to study it.

Key words: Latin, English, German, language integration, interlingual connections, language training for students of agronomy specialities.

Вступ. Натепер латинська мова є міжнародною мовою медицини, права, біології та науки загалом. Значну роль вона відіграє у сфері ботаніки та агрономії, і саме знання латинської мови допомагає краще орієнтуватися в фаховій термінології, розуміти міжнародні назви рослин, хвороб, біологічних процесів, а її вивчення допомагає розвивати логічне, структуроване, аналітичне мислення.

Нині українські та зарубіжні вчені все більше уваги приділяють дослідженню методики викладання латинської мови для різних спеціальностей, зокрема біологічного, медичного, філологічного та юридичного профілю (Н. Бондар, В. Іщенко, Р. Ключник, Р. Миленкова, Л. Миронова, Г. Михайлюк, Л. Ратомська, А. Різниченко та інші).

Так, Г. Михайлюк та Н. Бондар зазначили, що під час навчання латини в медичному закладі вищої освіти особливістю є те, що немає потреби засвоювати великий обсяг граматичного матеріалу [5, с. 201]. Схожої думки дотримується А. Мартиненко, зазначаючи, що головною метою вивчення латинської мови у фармацевтичному закладі освіти є відпрацювання навичок грамотного використання на практиці спеціальної фармацевтичної термінології, розуміння написання рецептів, назв лікарських препаратів та номенклатурних найменувань [3].

Особливістю викладання латинської мови майбутнім філологам, на думку Р. Ключник та Л. Ратомської, є необхідність формування особливого підходу, враховуючи те, що філологи в майбутньому можуть стати викладачами латинської мови для фахівців інших спеціальностей [1, с. 162].

Р. Миленкова та А. Різниченко звертають увагу на важливість вивчення латинської

фразеології під час підготовки майбутніх правознавців [2, с. 5].

Додатково увага дослідників зосереджена і на дослідженні різноманітних методів та прийомів викладання. Зокрема, Л. Миронова та ін. акцентують увагу на необхідності імплементації інтерактивних методів навчання, серед яких кейс-метод, використання цифрових технологій та міждисциплінарного підходу [4, с. 37–38]. В. Іщенко зі співавторами пропонують використовувати методи брейнстормінгу, проєктного навчання, ігрового навчання, створення презентацій тощо [7, с. 114]. Проте, як слушно зауважує А. Мартиненко [3], використання інтерактивних технологій не повинне ставати самоціллю, а скоріше способом створення атмосфери в аудиторії, яка найліпше сприяє співпраці, порозумінню, толерантності й дає змогу по-справжньому реалізувати особистісно орієнтоване навчання.

Проте, незважаючи на низку публікацій, на нашу думку, недостатньо уваги зосереджено на процесах використання іншомовних знань здобувачів освіти, зокрема англійської та німецької мови, отриманих на попередніх етапах навчання, що і зумовлює актуальність цієї статті.

Мета статті. Головна мета статті полягає в дослідженні процесів оволодіння латинською мовою здобувачами аграрних спеціальностей за умов активного використання міжмовних паралелей англійської та німецької мов.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

– проаналізувати особливості впливу знань англійської та німецької мов, отриманих на попередніх рівнях навчання, на про-

цес оволодіння латинською мовою здобувачами аграрних спеціальностей;

– виявити основні мовні паралелі та точки інтерференції між латинською, англійською та німецькою мовами;

– оцінити ефективність використання англійських і німецькомовних аналогій для покращення розуміння граматики та лексики латинської мови серед здобувачів аграрних спеціальностей.

Результати. У Таврійському державному агротехнологічному університеті імені Дмитра Моторного вже багато років латину вивчають здобувачі зі спеціальності Н1 Агрономія протягом одного семестру першого року навчання, і це той мінімум, який має на меті надати здобувачам освіти основне уявлення про латинську мову взагалі, а також ознайомити з основною фаховою термінологією.

Головною метою вивчення дисципліни «Латинська мова» в аграрних та агротехнологічних закладах вищої освіти, є формування у здобувачів знань професійного словника агробіологічної термінології, вмінь і навичок читання лексичних одиниць у межах професійної тематики. Серед основних завдань вивчення латинської мови варто виокремити: засвоєння необхідного мінімуму латинських слів; засвоєння системи латинської фонетики та граматики; набуття навичок граматичного аналізу та перекладу агробіологічних термінів [6, с. 4].

Для більш ефективного засвоєння зазначеного навчального матеріалу здобувачі освіти можуть спиратися на знання англійської та німецької мов, здобуті на попередніх етапах навчання, оскільки значна частина латинських термінів та граматичних конструкцій має відповідники або подібні структури в цих мовах. З огляду на це викладачі Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного на заняттях з латинської мови приділяють велику увагу побудові міжмовних зв'язків та паралелей. Так, під час опанування граматичного матеріалу наголошується на подібності граматичних систем латинської та німецької мови, зокрема:

Латинська має повну систему відмінків для іменників, прикметників і займенників (у латинській мові є шість відмінків (Causus): nominativus (Nom.) – називний (хто? що?), genetivus (Gen.) – родовий (кого? чого?), dativus (Dat.) – давальний (кому?

чому?), accusativus (Acc.) – знахідний (кого? що?), ablativus (Abl.) – відкладний: орудний, місцевий (ким? чим? на кому? на чому?), vocativus (Voc.) – кличний, що дозволяють точно визначати синтаксичну функцію слова. Німецька мова також послуговується чотирма відмінками (Nominativ, Genitiv, Dativ, Akkusativ). Таким чином, здобувачі, проводячи паралелі з німецькою мовою, значно швидше опановують систему відмінювання латинських іменників та прикметників. Наприклад,

Латинська мова: Rosae folia (Genitiv); Німецька мова: Blätter der Rose (Genitiv).

У латинській мові прикметники узгоджуються з іменником за родом, числом і відмінком. У німецькій мові прикметники, що стоять після артикля, також змінюються за родом, числом і відмінком, що створює прямий аналог у структурі узгодження. Наприклад,

Латинська мова: Magnus Quercus; Німецька мова: die große Eiche.

Латинські дієслова мають особові закінчення і різні часові форми для позначення дії. У німецькій мові особові форми дієслів і часи (Präsens, Präteritum, Perfekt) дозволяють передавати відтінки дії подібно до латинської мови. Наприклад,

Латинська мова: Plantae germinant; Німецька мова: Die Pflanzen keimen.

Під час опанування латинської термінології на заняттях наголошується на наявності в сучасних англійській та німецькій мові запозичень із латинської, особливо у сфері ботанічної термінології. Наприклад,

Латинське flos, floris – «квітка» → англійське flora, floral, flowering.

Латинське folium – «листя» → англійське foliage, defoliate.

Латинське Rosa → німецьке Rosen (у наукових текстах зберігається латинська назва).

Латинські префікси часто зберігають значення в англійських ботанічних термінах. Наприклад:

sub- (нижче, під) → subspecies — «підвид»

re- (знову) → regenerate – «відновлювати»

trans- (через, понад) → transplant – «пересаджувати».

Також знання англійської мови допомагають опанувати термінологію, що використовується на позначення процесів. Наприклад, *photosynthesis* і *respiration* – англійські слова,

що мають латинські корені (*photo* – світло, *synthesis* – складання, *respiratio* – дихання).

Для вивчення результативності інтеграції знань англійської та німецької мови в процес вивчення латинської, здобувачам освіти (67 осіб) було запропоновано заповнити опитувальники, розроблені з використанням шкали Лайкерта (див. табл. 1, 2).

Результати анкетування здобувачів, які вивчали англійську або німецьку мови на попередніх етапах здобуття освіти, дали змогу зробити висновки щодо рівня впливу попереднього мовного досвіду на опанування латинської мови (див. табл. 3). Отримані дані

свідчать про те, що знання цих іноземних мов виступає важливим лінгвістичним ресурсом, який сприяє засвоєнню лексики, фонетики, граматики та структурно-синтаксичних особливостей латини. Більшість здобувачів освіти зазначили, що під час читання латинських термінів вони часто впізнають знайомі склади та подібні слова, які збігаються в написанні або читанні з англійськими чи німецькими словами або їх коренями. Це пояснюється тим, що зазначені мови зазнали впливу латинської мови протягом свого розвитку, а також і досі містять значний пласт запозиченої лексики.

Таблиця 1

АНКЕТА 1
«Як знання англійської мови допомагали мені у вивченні латинської?»
(для здобувачів, які вивчали англійську мову)

	Повністю не згоден	Швидше не згоден	Частково згоден	Швидше згоден	Повністю згоден
Мені легше читати слова латинською мовою, тому що вони схожі на англійські					
Я легко розрізняю довгі й короткі голосні завдяки досвіду з англійської мови					
Я можу зрозуміти значення слова латинською мовою, оскільки воно схоже на англійське					
Латинські ботанічні назви легше зрозуміти завдяки знанню англійських назв рослин					
Знання англійської граматики допомагає мені зрозуміти граматичні правила латинської мови					
Мені легше аналізувати структуру речення завдяки подібності до речень англійською мовою					
Знання англійської мови полегшує вивчення латинської мови					

Таблиця 2

АНКЕТА 2
«Як знання німецької мови допомагали мені у вивченні латинської?»
(для здобувачів, які вивчали німецьку мову)

	Повністю не згоден	Швидше не згоден	Частково згоден	Швидше згоден	Повністю згоден
Мені легше читати слова латинською мовою, тому що вони схожі на німецькі					
Я легко розрізняю довгі й короткі голосні завдяки досвіду з німецької мови					
Я можу зрозуміти значення слова латинською мовою, оскільки воно схоже на німецьке					
Латинські ботанічні назви легше зрозуміти завдяки знанню німецьких назв рослин					
Знання німецької граматики допомагає мені зрозуміти граматичні правила латинської мови					
Мені легше аналізувати структуру речення завдяки подібності до речень німецькою мовою					
Знання німецької мови полегшує вивчення латинської мови					

Середні значення відповідей респондентів за Анкетами 1, 2

	Середнє значення отриманих відповідей за Анкетною 1	Середнє значення отриманих відповідей за Анкетною 2
Мені легше читати слова латинською мовою, тому що вони схожі на англійські / німецькі	3,2	3,7
Я легко розрізняю довгі й короткі голосні завдяки досвіду з англійської / німецької мови	2,9	3,8
Я можу зрозуміти значення слова латинською мовою, оскільки воно схоже на англійське / німецьке	4,5	3,8
Латинські ботанічні назви легше зрозуміти завдяки знанню англійських / німецьких назв рослин	4,3	3,7
Знання англійської / німецької граматики допомагає мені зрозуміти граматичні правила латинської мови	2,6	4,2
Мені легше аналізувати структуру речення завдяки подібності до речень англійською / німецькою мовою	3,3	3,5
Знання англійської / німецької мови полегшує вивчення латинської мови	3,7	3,9

Так, здобувачі освіти зазначили, що їм було легше орієнтуватись у текстах професійної спрямованості, якщо вони містили слова, які мали прозору семантичну відповідність або подібний корінь до англійського терміна (наприклад, aqua – aquatic, terra – terrestrial, forma – form) чи до німецького (наприклад, anatomia – die Anatomie, terminus – der Termin, planta – die Pflanze). Це сприяло інтуїтивному розумінню значень слів, полегшувало запам'ятовування та прискорювало засвоєння спеціалізованої лексики. Така лінгвістична інтерференція має позитивний характер і виступає важливим фактором мотивації здобувачів до подальшого вивчення предмета. Здобувачі освіти також зазначили, що фонетичний досвід, набутий під час вивчення зазначених іноземних мов, полегшував сприйняття та вимову латинських звуків.

Здобувачі аграрних і біологічних спеціальностей особливо наголошують, що знання англійської та німецької ботанічної номенклатури (родів, видів, морфологічних характеристик) полегшує орієнтацію в латинській систематиці. Англійська чи німецька мови часто використовують латинські терміни для позначення назв рослин або їхніх похідних форм, тому здобувачі швидше встановлюють відповідність між англійськими (oak, pine, basil), німецькими (die Eiche, die Kiefer / die Föhre, das Basilikum) та латинськими назвами (Quercus, Pinus, Ocimum). Це підвищує якість засвоєння матеріалу та формує міжмовні зв'язки, необхідні для професійної діяльності.

Результати опитування свідчать, що здобувачі вищої освіти, які мають ґрунтовні знання англійської чи німецької граматики, легше сприймали граматичні категорії латинської мови, зокрема поняття частин мови, синтаксичні ролі, функції артиклів, утворення часів, граматичні конструкції.

Узагальнюючи результати анкетування, можна стверджувати, що знання іноземної мови (на прикладі англійської чи німецької) є вагомим фактором, який позитивно впливає на процес вивчення латинської мови.

Висновки. Результати проведеного дослідження підтвердили доцільність використання знань іноземних мов (зокрема, англійської та німецької), отриманих на попередніх етапах здобуття освіти, на заняттях з латинської мови з метою формування нових мовних навичок та формування іншомовної професійної компетентності.

Здобувачі вищої освіти спеціальності Н1 Агрономія зазначили, що знання англійської та (або) німецької мови допомогло значно швидше засвоювати лексику, розпізнавати корені слів, зрозуміти граматичну побудову речення та граматичні зв'язки між словами та словосполученнями. Це своєю чергою сприяло полегшенню процесу розпізнавання термінологічних одиниць, розуміння граматичних категорій та перекладу професійних текстів, а також забезпечило більш глибоке усвідомлення спеціальної термінології в галузі агрономії.

Література:

1. Ключник Р.М., Ратомська Л.В. Особливості викладання латинської мови майбутнім філологам. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля*. Серія «Педагогіка і Психологія». 2022. № 1 (23). С. 158–164. DOI: 10.32342/2522-4115-2022-1-23-19.
2. Латинська фразеологія для майбутніх юристів : навчальний посібник для організації практичних занять і самостійного вивчення дисципліни «Латинська мова» : Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України» уклад.: Р.В. Миленкова, А.В. Різниченко. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. 76 с.
3. Мартиненко А.Є. Використання інтерактивних методів при викладанні латинської мови. URL: <https://college.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2016/12/Використання-інтерактивних-методів-при-викладанні-латинської-мови.pdf> (дата звернення: 18.12.2025).
4. Миронова Л.А., Кравченко О.П., Горлова О.В., Герман Л.В. Викладання латинської мови як основи для формування професійної лексики майбутніх фахівців. *Інноваційна педагогіка*. 2025. Вип.79. Том 1. С. 34–40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/79.1.5>
5. Михайлюк Г., Бондар Н. Особливості викладання латинської мови для студентів нефілологічних спеціальностей. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 72. Том 2. С. 199–203. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-2-30>.
6. Робоча програма навчальної дисципліни «Латинська мова» для здобувачів вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності Н1 Агронімія за ОПП Агронімія (на основі повної загальної середньої освіти), факультет агротехнологій та екології. Запоріжжя : ТДАТУ, 2025. 12 с. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/im/course/latynska-mova/?lang=uk> (дата звернення: 25.12.2025).
7. Ischenko V., Horbunova S., Kononenko O. Peculiarities of teaching Latin to students majoring in Philology: the experience of Poltava University of Economics and Trade. *Витоки педагогічної майстерності*. 2024. Випуск 33. С. 112–116. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2024.33.310007>.

References:

1. Kliuchnyk, R. M., & Ratomska, L. V. (2022). Osoblyvosti vykladannia latynskoi movy maibutnim filoloham [Peculiarities of teaching Latin to future philologists]. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriiia "Pedahohika i Psykholohiia"*, 1(23), 158–164. DOI: 10.32342/2522-4115-2022-1-23-19 [in Ukrainian].
2. Mylenkova, R. V., & Riznychenko, A. V. (Comp.). (2015). *Latynska frazeolohiia dlia maibutnix yurystiv: Navchalnyi posibnyk dlia orhanizatsii praktychnykh zaniat i samostiinoho vyvchennia dystsypliny "Latynska mova"* [Latin phraseology for future lawyers: A study guide for practical classes and independent study of the discipline "Latin language"]. Sumy: Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine. 76 p. [in Ukrainian].
3. Martynenko, A. Ye. (2016). *Vykorystannia interaktyvnykh metodiv pry vykladanni latynskoi movy* [The use of interactive methods in teaching Latin]. Retrieved December 18, 2025, from <https://college.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2016/12/Vykorystannia-interaktyvnykh-metodiv-pry-vykladanni-latynskoi-movy.pdf> [in Ukrainian].
4. Myronova, L. A., Kravchenko, O. P., Horlova, O. V., & Herman, L. V. (2025). *Vykladannia latynskoi movy yak osnovy dlia formuvannia profesiinoi leksyky maibutnix fakhivtsiv* [Teaching Latin as a basis for the formation of professional vocabulary of future specialists]. *Innovatsiina pedahohika*, 79(1), 34–40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/79.1.5> [in Ukrainian].
5. Mykhailiuk, H., & Bondar, N. (2024). Osoblyvosti vykladannia latynskoi movy dlia studentiv nefilolohichnykh spetsialnostei [Peculiarities of teaching Latin for students of non-philological specialties]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 72(2), 199–203. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-2-30> [in Ukrainian].
6. *Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny "Latynska mova" dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity stupenia bakalavra za spetsialnistiu H1 Ahronomiia* [Syllabus of the academic discipline "Latin Language" for bachelor's degree students majoring in Agronomy]. (2025). Zaporizhzhia: TSATU. Retrieved from: <http://www.tsatu.edu.ua/im/course/latynska-mova/?lang=uk> [in Ukrainian].
7. Ischenko, V., Horbunova, S., & Kononenko, O. (2024). Peculiarities of teaching Latin to students majoring in Philology: The experience of Poltava University of Economics and Trade. *Vytyky pedahohichnoi maisternosti*, 33, 112–116. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2024.33.310007>

Дата першого надходження статті до видання: 11.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 28.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 06.04.2026